

Slottet, som stod på Guld-stolpar

Det var en gång en torpare med sin gumma som bodde långt, långt bort i skogen. Han åtte två barn, en pojke och en flicka. Eljest var han mycket fattig, ty en ko och en katt utgjorde hela hans rikedom.

Torparen och hans hustru lefde i beständigt kif med hvarandra, och man kunde vara viss derpå, att om gubben ville ett, ville käringen alltid ett annat. Det hände sig så en dag, att gumman hade kokat gröt till qvälls-mål. När gröten var redo och hvar en hade erhållit sin lott, ville gubben på sistone skrapa grytan. Men käringen satte sig ifrigt deremot, och mente tro på, att hon och ingen annan hade skrap-rätten. De kommo nu i en häftig träta, och ingendera ville vika för den andra. Slutet blef, att gumman fattade grytan och gryt-slefven och sprang sina färde; men torparen grep till vispen och sprang efter. Sedan bar det af öfver skog och fjäll, gumman före och gubben efter; men sagan förmäler inte hvem det var som fick skrapa grytan.

När det lidit någon tid bortåt och föräldrarne icke hördes af, hade barnen ingen annan råd än att gifva sig ut i verlden och söka lyckan hvar på sitt håll. De kommo så om sams, att skifta boet och taga hvar sin arfvedel. Men som det plägar hända var arf-skiftet en mäktig svår sak, ty ingenting fanns att dela utom en ko och en katt, och begge barnen ville ega kon. Vid syskonen rådslogo härom som alldramest, gick katten bort till den unga torpare-dottern, tedde sig mycket inställsam, strök sig mot hennes knä, och jamade: »tag mig! tag mig!» Såsom nu pojken icke ville afstå kon, lät flickan sin sak falla och nöjde sig med katten. Syskonen skiljdes[181] derefter ifrån hvarandra. Pojken tog kon och drog åt sitt håll. Men flickan och hennes katt vandrade stigen fram genom skogen, och intet är mig sagdt om deras färd, förrän de kommo till en stor och

praktig kungsgård, som låg der bortan före.

Vid de begge resenärerna nalkades intill den fagra kungsgården, begynte katten samtala med sin matmoder, och sade: »om du nu vill lyda mitt råd, skall det bringa dig lycka.» Flickan satte en stor lit till sin ledsagares klokhed, och lofvade derföre göra efter hans begäran. Då sade katten, att hon skulle taga af sina gamla kläder och stiga upp i ett högt träd, men *han* ville gå fram till kungs-gården, och säga att der var en konunga-dotter, som blifvit öfverfallen af stigmän och rånad på både gods och kläder. Torpare-flickan gjorde som sagdt var; hon klädde af sina gamla paltor och steg upp i trädet. Derefter lopp katten sina färde; men tärnan bidade med stor räddhåga, huru hans rådslag månne lyckas.

När konungen, som rådde öfver landet, fick veta att en främmande prinsessa lidit sådan nöd och öfvervåld, gjordes honom stor harm, och han skickade sina tjenare att bjuda henne till gäst. Den unga mön blef nu rikeligen försedd med kläder och hvad annat hon behöfde, och följde derefter med konungens sändebud. När hon så kom till kungs-gården, blefvo alla intagna af hennes fägring och höfiska skick; och konunga-sonen hyllade henne aldramest, så att han icke ville lefva i verlden utan henne. Men drottningen anade oråd, och frågade hvarest den väna prinsessan hade sin kungs-gård. Flickan svarade som katten hade lärt henne: »jag bor långt, långt bort härifrån, på ett slott som heter *Kattenborg*.»

Den gamla drottningen var ändock icke tillfreds, utan satte sig i sinnet att utforska om den främmande jungfrun verkligen var en konunga-dotter eller icke. I sådan akt gick hon om aftonen till gäst-stugan, bäddade torpare-flickans säng med mjuka silkes-bolstrar, men lade hemligen en böna under lakanet; »ty», tänkte hon, »är det en prinsessa, lärer hon icke undgå att märka det.» Den unga mön ledsagades derefter till sin sof-kammare med stor heders-bevisning. Men katten märkte drottningens list, och nyrnade sin matmoder derom. När det så led fram på morgonen, kom den gamla

drottningen in, och sporde huru hennes gäst hade sofvit om natten. Flickan svarade som katten hade lärt henne: »åh jo, visst har jag sofvit, ty jag var mycket trött af min vandring. Men det kändes dock som jag haft ett stort berg under mig. Nog sof jag bättre i min säng på Kattenborg.» Drottningen tänkte nu att jungfrun måtte vara mycket förnämt uppfödd, men rådslog med sig sjelf, att ännu en gång pröfva sanningen af hennes utsago.

Andra qvällen gick drottningen åter till gäst-kammaren, bäddade torpare-flickans säng med mjuka silkes-bolstrar, och lade några ärter under den första bolstren; »ty», tänkte hon, »om det verkligen är en konunga-dotter, såsom hon säger, lärer hon icke undgå att märka det.» Den unga mön ledsagades derefter till sin sof-kammare med stor heders-bevisning. Men katten hade märkt drottningens påfund, och nyrnade sin matmoder derom. När det så led fram på morgonen, kom drottningen in och tillsporde sin gäst, huru hon sofvit om natten. Flickan svarade som katten hade lärt henne: »åh jo, visst har jag sofvit, ty jag var mycket trött; men det kändes som jag haft stora stenar inunder mig. Nog sof jag bättre i min säng på Kattenborg.» Den gamla drottningen tyckte nu att jungfrun hade väl genomgått sitt prof. Men hon ville dock icke låta sina misstankar fara, utan satte sig i sinnet att ännu en gång söka utforska om den främmande jungfrun var så förnäm, som hon sjelf sade.

När nu den tredje aftonen kom, gick drottningen åter till gäst-stugan, bäddade torpare-flickans säng med mjuka silkes-bolstrar, och lade ett halmstrå under den andra bolstern; »ty», tänkte hon, »om det är en konunga-dotter, lärer hon icke undgå att märka det.» Den unga mön ledsagades derefter till sin sof-kammare med stor heders-bevisning. Men katten märkte drottningens list, och varskodde sin matmoder derom. När det så led fram på morgonen, kom drottningen in och tillsporde sin gäst, huru hon sofvit om natten. Flickan svarade, såsom katten hade lärt henne: »åh jo, visst har jag sofvit, ty jag var

mycket trött; men det kändes som jag haft ett stort träd inunder mig. Nog passade man mig bättre, när jag låg i min säng på Kattenborg.» Drottningen kunde nu väl märka, att hon på det sättet aldrig skulle utleta sanningen, och beslöt därför vara på sin vakt, huru den främmande jungfrun betedde sig i allting annat.

Dagen derefter skickade drottningen till sin gäst en fager kjortel, som var stickad med silke och hade ett långt, långt släp, såsom det brukas af förnäma qvinnor. Torpare-flickan tackade för den goda gåfvan, och tänkte intet vidare derom; men katten var tillstädes, och nyrnade sin matmoder, att den gamla drottningen å nyo ville försöka henne. När det så lidit en stund, frågade drottningen om icke prinsessan ville följa henne på en lust-vandring. Torpare-flickan samtyckte till denna begäran, och de gingo å stad. Vid de nu kommo ut i trädgården voro hof-tärnorna mycket rädda att smutsa sina kjortel-fållar, ty det hade regnat om natten; men den främmande jungfrun vandrade sin väg, utan att bry sig om att hennes långa klädning släpade på marken. Då sade drottningen: »kära prinsessa! akten eder kjortel.» Torpare-dottern svarade stolt: »åh, här måtte väl finnas flera klädningar än just denna. Mycket bättre hade jag, när jag var i mitt slott på Kattenborg.» Nu kunde den gamla drottningen icke tänka annat än jungfrun var van att bära silkesömmade kläder, och dömde häraf, att hon måtte vara en konungs dotter. Drottningen lade därför intet vidare hinder emot sin sons frieri, och torpare-dottern gaf omsider äfven sitt ja och samtycke.

Det hände sig en gång, att prinsen och hans käresta sutto och talades vid. Då tittade jungfrun genom vindögat, och fick se hvarest hennes föräldrar kommo löpande utur skogen, käringen före med grytan och gubben efter med slefven. Då kunde flickan icke hålla sig, utan brast i ett högt löje. Prinsen sporde hvi hon log så hjertligt, och jungfrun svarade som katten hade lärt henne: »jo, jag kan icke annat än le, när jag tänker att edert slott står på sten-stolpar, men mitt slott står på guld-

stolpar.» När prinsen hörde detta blef han mycket förundrad, och sade: »alltid står din håg till det sköna Kattenborg, och lär du der hafva allting bättre och rikare än här hos oss. Vi vilja fara bort och se din fagra kungs-gård, vore ock vägen aldrig så lång.» Vid detta tal blef torpare-dottern så till mods, att hon kunnat sjunka ned i jorden; ty hon visste väl att hon icke hade någon gård, mycket mindre något slott. Men saken stod inte att hjälpa; hon lät derföre icke märka sig, utan sade, att hon ville eftersinna på hvilken dag de bäst kunde ställa sin resa.

När nu jungfrun kom för sig sjelf, gaf hon fritt lopp åt sin bedröfvelse, och grät bitterligen; ty hon tänkte på all den skymf som skulle drabba henne, att hon farit med flärd och falskhet. Vid hon så satt och grät kom den visa katten in, strök sig mot hennes knä, och sporde hvi hon var så sorgmodig. Torpare-dottern svarade: »jag må väl vara sorgsen. Konungasonen har sagt att vi skola fara till Kattenborg, och nu lär jag dyrt få umgälla att jag lydt dina råd.» Men katten bad henne vara vid godt mod, han ville så laga, att allt lyktades bättre än hon kunde tänka. Tillika undervisade han sin matmoder, att de borde gifva sig å stad ju förr desto hellre. Emedan jungfrun nu sett så många prof på kattens klokhed, samtyckte hon till hans begäran; men denna gången var det med tungt sinne, ty hon kunde icke annat tro än att deras färd skulle få en slät utgång.

Tidigt om morgonen lät konungasonen tillrusta karmar och köresvenner, och allt annat som tarfvades för den långa resan till Kattenborg. Derefter satte sig tåget i rörelse. Prinsen och hans fästemo åkte främst i en förgyllande karm, många riddare och svenner ledsagade dem, och katten sprang förut att visa vägen, såsom han sjelf begärt. När de så hade färdats en stund, fick katten se hvarest några vallare gingo i marken och vaktade en stor flock af de aldra fagraste getter. Då gick han fram till vallare-männen, helsade höfviskt, och sade: »god dag, vallare! när konungasonen far förbi och frågar hvem som

rår om de sköna getterna, skolen J svara att de höra till den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid prinsens sida. Om J det gören, skolen J blifva väl lönta, men gören J det icke, vill jag rifva eder sönder och samman.» När herdarne hörde sådant, blefvo de mycket häpna, och lofvade göra efter kattens begäran. Han lopp derefter sina färde. Men när det lidit en stund, kom konunga-sonen farande vägen fram med allt sitt följe. Vid han nu fick se de vackra getterna som betade i marken, höll han med sin karm, och tillsporde vallare-männen, hvem det var som rådde om den sköna hjorden. Geta-herdarne svarade som katten hade lärt dem: »getterna höra till den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid eder sida.» Nu blef konunga-sonen mycket förundrad, och tänkte att hans fästmö månde vara en båld prinsessa; men torpare-flickan vardt glad i hugen, och tyckte att hon icke varit den som tappade på bytet, när hon skiftade arf med sin broder.

De färdades nu vägen fram, och katten lopp förut som han var van. När de så hade farit en stund, kommo de till en hop folk, som bergade hö på en fager äng. Då gick katten fram, helsade höfviskt, och sade: »god dag, godt folk! När konunga-sonen far förbi och spörjer hvem som rår om den sköna ängen, skolen J svara, att den tillhör prinsessan på Kattenborg, som åker vid prinsens sida. Om J det gören, skolen J blifva väl lönta; men om J icke gören som jag sagt, skall jag rifva eder i mång tusende flingor.» När männen hörde sådant, blefvo de mycket häpna, och lofvade säga som katten hade begärt. Derefter lopp han sina färde. Men när det lidit en stund, kom konunga-sonen farande vägen fram med sitt följe. Vid han nu fick se de bördiga ängarne och det myckna folket, lät han hålla med sin karm, och sporde hvem det var som rådde öfver landet. Männen svarade som katten hade lärt dem: »ängen tillhör den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid eder sida.» Nu blef konunga-sonen ännu mera förundrad, och tänkte att hans brud månde vara öfvermåttan rik, som rådde öfver så fagra slätter-ängar.

De färdades nu framåt, och katten lopp i förväg, som hans sed var. När de så hade farit en stund, kommo de till ett mäktigt stort åkerfält; men på åkern hvimlade af män och qvinnor, som höllo på att skära säd. Då gick katten fram till skörde-folket, helsade och sade: »god dag, mina vänner! lycka till godt arbete. Om en stund kommer konunga-sonen farande här förbi, och frågar hvem som rår om de stora sädesfälten. Då skolen J svara, att de tillhöra prinsessan på Kattenborg, som åker vid prinsens sida. Om J det sägen skolen J blifva väl lönta; men om J gören emot mitt ord, vill jag rifva eder så små, som löf ligga på mark om höstetid.» När skördemännen hörde sådant, blefvo de mycket häpna, och lofvade säga som katten hade begärt. Derefter lopp han sina färde. Men efter någon stund kom konunga-sonen farande vägen fram med sitt följe. Vid han nu såg de stora fälten, höll han stilla med sin karm, och sporde hvem det var som rådde öfver de sköna åkerlanden. Skörde-männen svarade som katten hade lärt dem: »sädes-fälten tillhöra den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid eder sida.» Nu blef konunga-sonen öfvermåttan glad; men torpare-dottern visste icke rätt, hvad hon skulle tänka om allt som vederfarits dem på resan.

Det var nu serla om aftonen, och prinsen stannade med sitt följe för att rasta öfver natten. Men katten rastade inte, utan lopp ideligen fram, intill dess han såg en fager borg, som var uppbyggd med torn och tinnar, och stod uppå gyllene stolpar. Den präktiga borgen tillhörde en grym jätte, som rådde öfver hela ängden; men jätten var inte hemma. Katten gick så in genom borga-dörren, och förbytte sig till en stor limpa. Derefter satte han sig i nyckelhålet, och bidade att jätten skulle komma hem igen.

Arla om morgonen innan dagen grydde, kom den stygge jätten lunkande utur skogen, men han var så stor och tung, att hela jorden rystades under honom, när han gick. Vid han nu kom till borga-dörren, kunde han icke öppna, för den stora limpan som satt i nyckelhålet. Då blef han mäktigt vred, och ropade: »läs

upp! läs upp!» Katten genmälte: 'vänta bara en liten, liten stund, medan jag förtäljer mina äfventyr:Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig' –

»Läs upp! Läs upp!» skrek jätten åter; men katten svarade som förut: 'vänta bara en liten, liten stund, medan jag förtäljer mina äfventyr:Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig;så mjölade de mig, så de kunde mjöla ihjel mig' –

»Läs upp! Läs upp!» skriade jätten förbittrad; men katten fortsatte ånyo: 'vänta bara en liten stund, medan jag får förtälja mina äfventyr:Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig;så mjölade de mig, så de kunde mjöla ihjel mig;så piggade de mig, så de kunde pigga ihjel mig' –

Nu blef jätten förgrymmad, och skrek så att hela borgen skakades: »läs upp! läs upp!» men katten lät sig intet bekomma, utan svarade som förut: 'vänta bara en liten stund, medan jag får förtälja mina äfventyr:Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig;så mjölade de mig, så de kunde mjöla ihjel mig;så piggade de mig, så de kunde pigga ihjel mig;så gräddade de mig, så de kunde grädda ihjel mig' –

Då blef jätten ängslig, och bad så vackert, så vackert: »läs upp! läs upp!» men det half inte; limpan satt qvar i nyckelhålet som tillföre. I detsamma ropade katten: »Se bara sådan fager jungfru rider upp på himmelen!» Vid nu trollet vände sig om, rann solen upp öfver skogen. Men när jätten fick se solen, föll han baklänges och sprack, och fick så sin bane.

Limpan förbyttes nu åter till en katt, och han skyndade att ställa allt i ordning för sina gäster. När det så lidit någon stund, kom konunga-sonen farandes med sin unga brud och allt deras följe. Katten var till mötes; och bad dem vara välkomna till Kattenborg. De blefvo nu undfägnade på det aldra yppersta, och der fattades hvarken mat eller dryck eller annan kostelig välplägnad. Men det fagra slottet var uppfyllt med guld, silfver och allehanda dyrgripar, så ingen man har sett

dess like hvarken förr eller sedan.

Kort derefter stod prinsens bröllopp med den fagra, unga mön, och alla, som sågo hennes rikedom, tyckte att hon haft fullgodt skäl när hon sade: »annorlunda hade jag i mitt slott på Kattenborg.» Konunga-sonen och torpare-dottern lefde nu lyckliga i många, många år; men icke har jag hört huru det gick med katten, fastän man väl kan gissa att han ej led någon nöd. Och så var jag inte med längre.